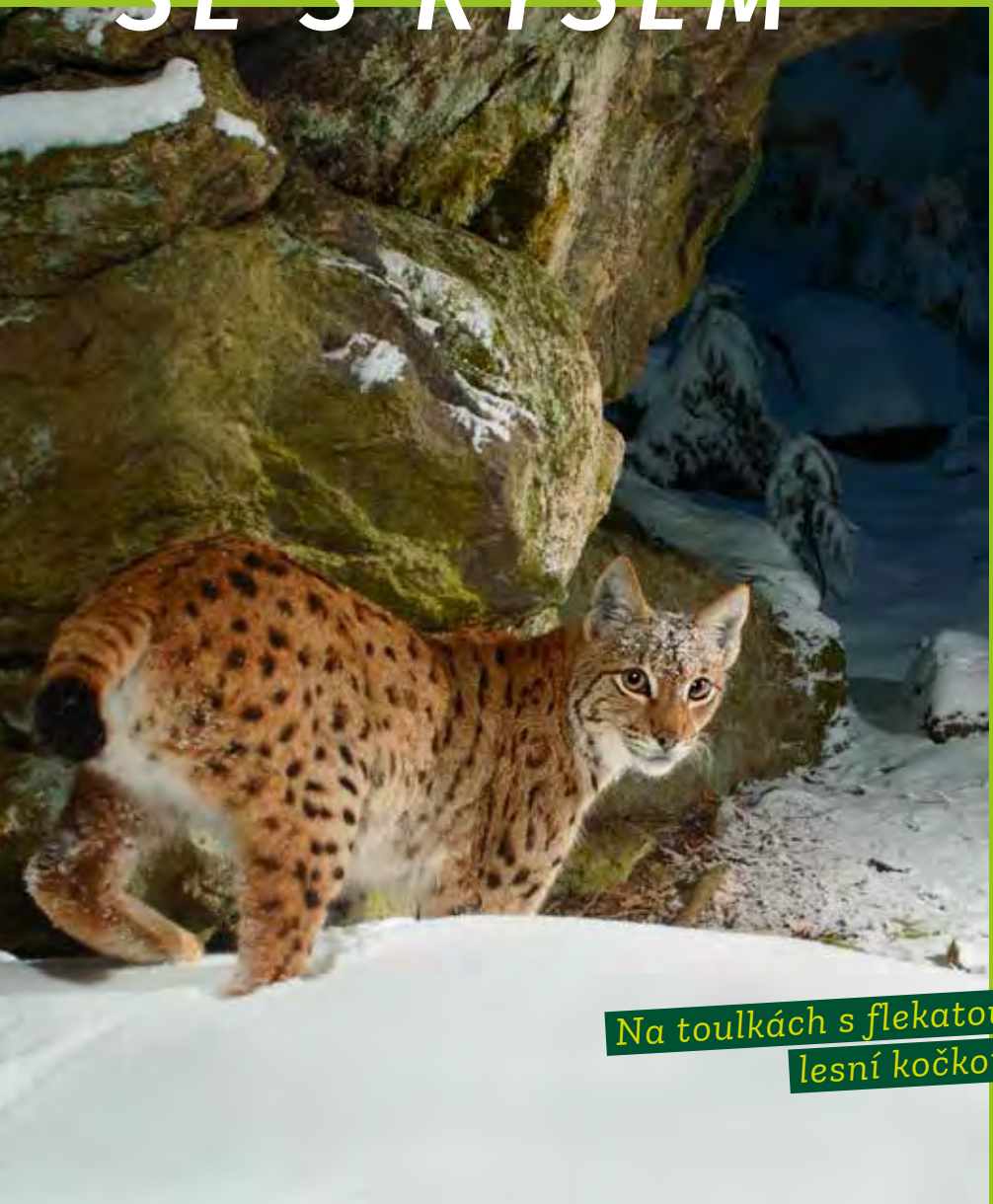
Tichý tulák hranicím navzdory

SEZNAMTE SE S RYSEM

Na toulkách s flekatou lesní kočkou

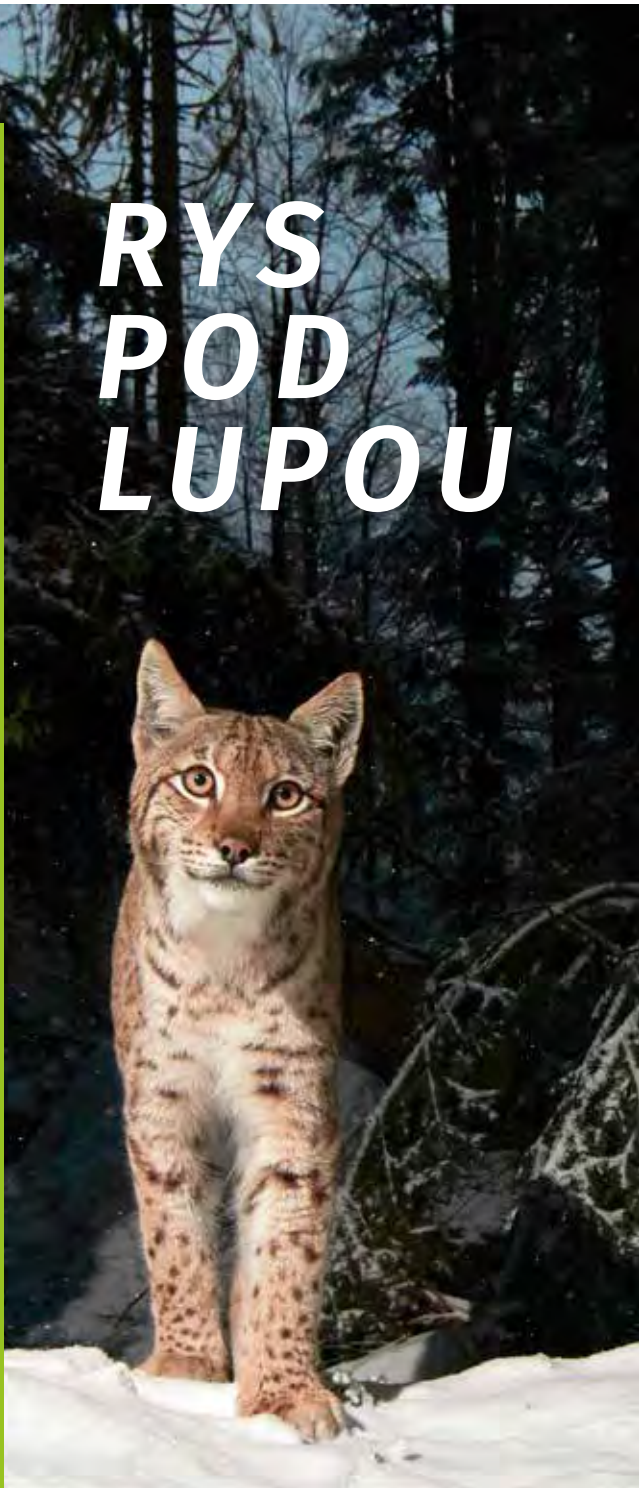

VELKÉ, KULATÉ OTISKY STOP VE SNĚHU, CHRAPLAVÉ HRDELNÍ VOLÁNÍ V PŘEDJAŘÍ, OBEZŘETNÁ ZVĚŘ V LESÍCH - RYS JE TU ZPÁTKY.

V rozlehlých lesích Šumavy a Pošumaví, Novohradských hor, Českého lesa, Bavorského lesa a v rakouském Mühlviertelu i Waldviertelu se již zhruba 30 let znovu vyskytuje rys. Protože je aktivní za soumraku a v noci, spatří ho jen málokdo. A tak zůstává pro většinu lidí tajemným zvířetem, o němž toho ví jen málo.

RYS POD LUPOU

VIZITKA:
Rys ostrovid (Lynx lynx)

Váha a rozměry těla

Hmotnost:
15–25 kg

Výška v kohoutku:
50–70 cm

Délka těla:
80–110 cm

Velikost tlapek:
6–9 cm

Vzhled:
krátký ocas, licousy, štětičky na koncích ušních boltců, dlouhé nohy, skvrnitá rezavohnědá srst

Hlasový projev:
u obou pohlaví chraplavé hrdelní volání, hlavně v době páření v únoru až dubnu

Mláďata:
obvykle 1-3 (vzácně 4 nebo 5), rodí se v květnu a červnu

Průměrná délka života:
ve volné přírodě až 15 let, v zajetí i více než 20 let

Prostředí:
lesnatá území s členitým terénem

Způsob lovu:
aktivní za soumraku a v noci, plíží se a číhá na kořist

Kořist:
hlavně srnčí zvěř, ale i zajíci, lišky, ptáci, myši, mladí divočáci, kolouši či menší laně

Rysí stopa

Rys je největší evropská kočkovitá šelma, ale mezi kočkovitými šelmami se řadí mezi menší zástupce. Rysové váží 15 až 25 kilogramů a jejich výška v kohoutku je 50 až 70 centimetrů. Samice jsou menší a lehčí než samci. Kromě krátkého ocasu a jemných štětiček na uších patří k důležitým poznávacím znakům ladná chůze a dlouhé nohy, díky nimž obrys jejich těla připomíná čtverec. Na těle mají rysové různě velké a různě tvarované tmavé skvrny. Uspořádání těchto skvrn je u každého rysa jedinečné, stejně jako otisky prstů u lidí. Skvrnění některých jedinců může být málo nápadné, spíše jako mramorování, dokonce nemusí být patrné vůbec.

Vzácné setkání

Potkat rysa ve volné přírodě je velké štěstí! Pokud se toto setkání podaří, chovají se zvířata k lidem pozoruhodně důvěřivě. Rys setrvává na místě často překvapivě dlouho. Zdá se, že ví, že dokud se nepohne, nikdo si ho nevšimne. Toto chování je založeno na důvěře ve vlastní maskovací schopnosti. Když se k němu přiblížíte příliš blízko, obvykle nepanikaří, ale důstojně ustupuje.

Takže nic nestojí v cestě výletům do rysích revírů. Rys pro člověka není nebezpečný. Opačně to bohužel neplatí.
(→ viz Příčiny ohrožení, strana 16).

RYSICE – MATKA SAMOŽIVITELKA

Rysové jsou jako téměř všechny kočkovité šelmy samotáři. Ačkoli se teritoria samců a samic překrývají, obvykle se aktivně vzájemně vyhledávají pouze v období říje (únor–březen). V tu dobu je také největší šance zaslechnout hrdelní rysí volání, kdy se opačná pohlaví přivolávají výkřiky „uaaah ... uaaah ... uaaah". Pokud se vše podaří, jak má, porodí rysice mláďata na dobře ukrytém místě po přibližně 70 denní březosti na přelomu května a června. Většinou se rodí dvě mláďata, která při narození váží zhruba 300 gramů a oči otevírají až po dvou týdnech svého života.

Pro rysici tím začíná náročné období. Mláďata vychovává sama a stará se o ně až do předjaří následujícího roku. Kojí je až do pátého měsíce života, i když už od druhého měsíce žerou malí rysové i maso. V této době už jsou koťata dostatečně silná, aby následovala matku na krátké vzdálenosti až ke kořisti. Čím jsou mláďata starší, tím se odváží dále. Rysice si tak postupně může zase rozšířit svůj akční rádius. Zhruba v půl roce života už koťata doprovází matku všude.

V průběhu následujícího období říje koťata obvykle matku opouští a vydávají se vlastní cestou. Je jim zhruba 10 měsíců a s výjimkou zubů a tlapek nejsou ještě plně vzrostlí. Musí si lovit kořist a při hledání vlastního teritoria, tedy území, které si hájí a kam nepustí další dospělé rysy shodného pohlaví, prozkoumávají nové oblasti. Pro rysí pubescenty tím začíná nebezpečné období. Přežít druhý rok života se podaří jen každému druhému jedinci. Ostatní zahynou hlady nebo se stanou obětí dopravní nehody či nelegálního zabití.

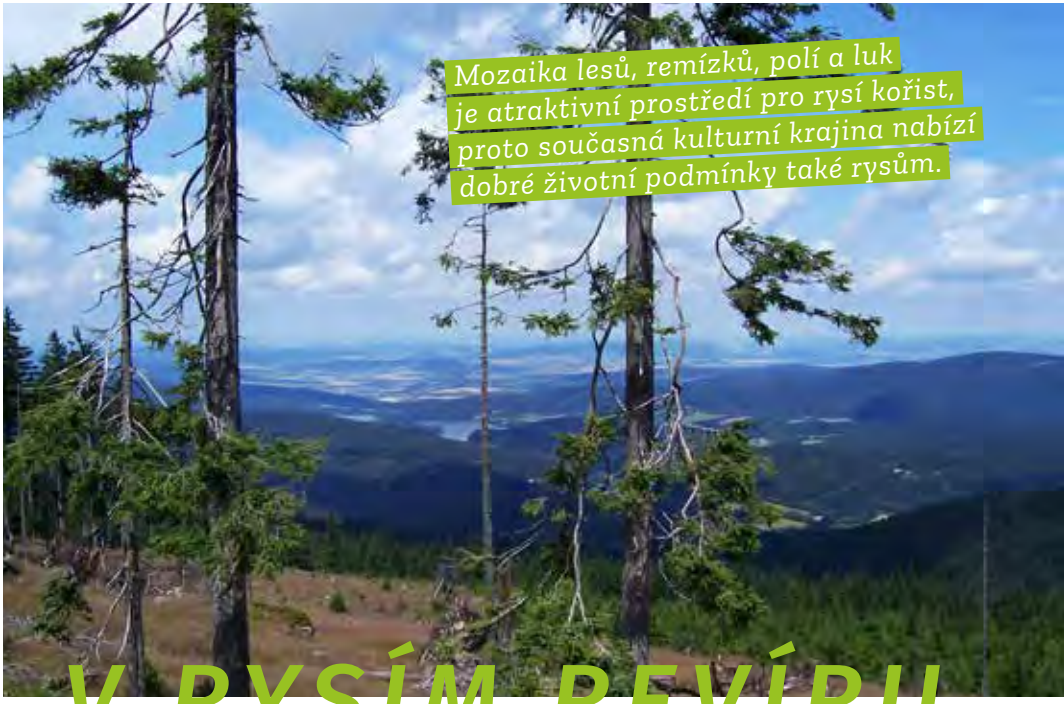

Mláďata zůstávají u matky 10 měsíců. Pak se vydávají hledat vlastní teritorium.

Potulky mladého rysího kocoura

Při hledání vlastního teritoria přešel mladý rysí kocour jménem Gestiefelter Kater (česky Kocour v botách) celý Bavorský les z jihu na sever a zpět. Celkově urazil vzdušnou čarou 145 kilometrů. Asi rok poté, co byl poprvé zachycen fotopastmi, se usadil u Modravy na české straně Šumavy. Občas navštěvoval i Bavorsko. Mladí rysové putují na velmi dlouhé vzdálenosti. U samců jsou migrační vzdálenosti mezi rodištěm a novým domovem v průměru asi 100 kilometrů, u samic asi 60 kilometrů.

Mozaika lesů, remízků, polí a luk je atraktivní prostředí pro rysí kořist, proto současná kulturní krajina nabízí dobré životní podmínky také rysům.

V RYSÍM REVÍRU

Rysové mají obrovská teritoria. Samci často potřebují více jak dvojnásobek prostoru než samice. Zatímco samičí teritoria jsou velká 50 až 200 čtverečních kilometrů, velikost samčích teritorií je 150 až 400 čtverečních kilometrů. Pro porovnání: na ploše 214 kilometrů čtverečních žije více než 291 tisíc obyvatel Ostravy.

Velikost rysího teritoria závisí na nabídce kořisti a členitosti území. Lesnatá oblast s dobrými životními podmínkami pro zvěř je ideální také pro rysa. Je jasné, že čím lepší je nabídka potravy, tím spíše se rysici podaří uživit potomky. Rysice navíc potřebuje pro výchovu mláďat nerušené útočiště. Mohou to být členité skalnaté lokality nebo místa s hustou vegetací skýtající bezpečný úkryt i ochranu před výkyvy počasí. Většinou jsou pro lidi těžko dostupné.

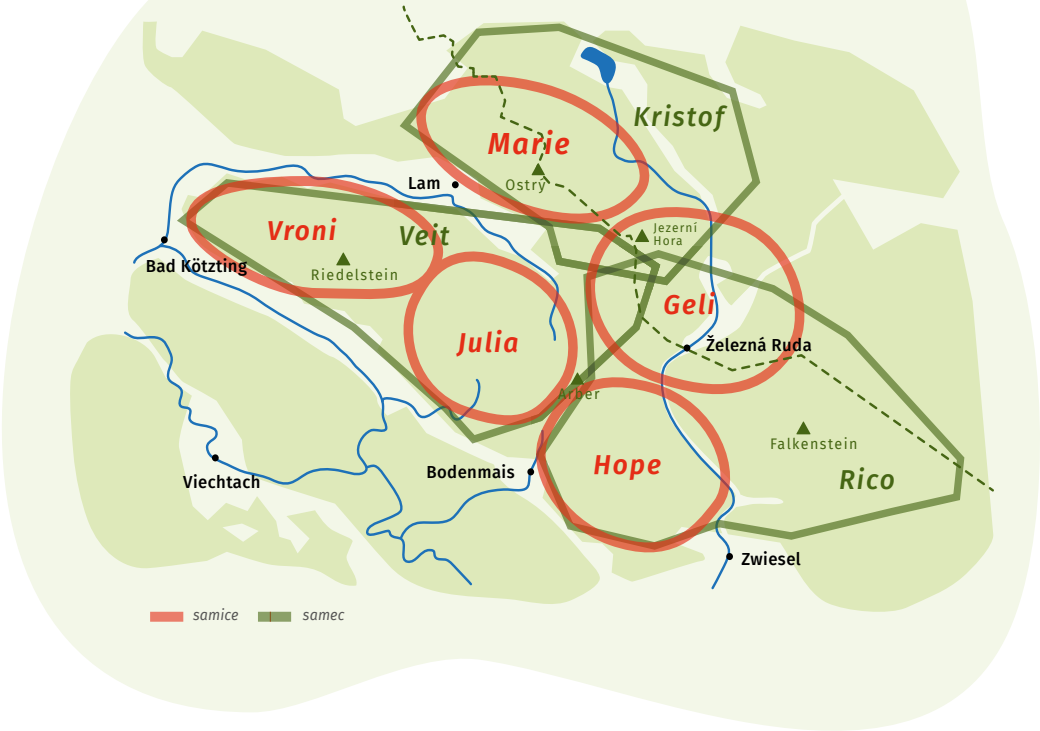
Stejně důležitá je dobrá potravní nabídka a útočiště také pro rysí kocoury, u nich se však přidává další nezbytná podmínka: přítomnost samice. Rysí samec se pro sebe snaží získat co nejvíce samic. Proto chrání své teritorium před ostatními kocoury, pravidelně obchází

hranice svého území a výrazná místa značkuje močí. Odrazuje tím ostatní příslušníky stejného pohlaví, kteří většinou čerstvé značkování respektují. Rysí kocour je hodně v pohybu a pravidelně putuje svým teritoriem, vydává se ale i mimo něj. Často se ze dne na den přemístí o mnoho kilometrů.

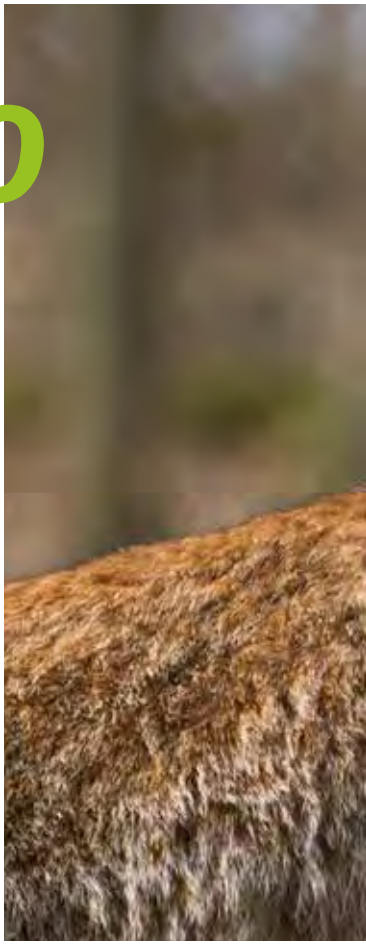
Samčí a samičí teritoria se překrývají. Jeden rysí samec může sdílet teritorium až se třemi samicemi

Vyčnívající skalní hrany a výběžky jsou vhodné pro rysí značkování.

RYS JAKO LOVEC

Podobně jako většina koček rys svou kořist nepronásleduje dlouho. Číhá na ni, připlíží se ve skrytu co nejblíž, pak následuje krátký sprint, několik prudkých skoků a přesné zakousnutí do hrdla - to je typický lovecký styl rysa. Na štvanici, jakou známe u psů a vlků, není rys přizpůsoben. Za svůj lovecký úspěch vděčí momentu překvapení. Má proto šanci především u neopatrné srnčí zvěře, která je jeho oblíbenou kořistí. Kromě toho loví zajíce, myši, lišky, ptáky, muflony, mladé divočáky nebo kolouchy a menší laně.

Pokud je jeho lovecký pokus neúspěšný, zvěř si začne dávat pozor a tak pokračuje rys v obchůzce teritoria, přičemž často urazí velkou vzdálenost. Proto má opět šanci narazit na neopatrnou srnčí zvěř. To vysvětluje, proč rysí teritorium nemůže fungovat pod určitou minimální velikost, nikde ve střední Evropě nemá rys teritoria menší než 50 km^2. Rys zůstává nedaleko kořisti a žere skoleného srnce obvykle několik dní a nocí. Za noc sežere 1 až 2,5 kilogramy masa. Ulovený dospělý jedinec srnčí zvěře mu tak vystačí na pět až sedm dní. Typické je, že rys začne kořist žrát od zadních nohou, pak pokračuje na zádech a předních nohou, dokud nezůstane jen hlava, srst, větší kosti a vnitřní orgány. O ty se většinou postarají lišky či divoká prasata.

Kvůli lovu ze zálohy se rys musí ke kořisti připlížit. Potřebné krytí mu poskytuje členitý terén nebo hustá vegetace.

Aby kořist ukryl před mrchožrouty, například liškami a ptáky, zahrabává ji často listím nebo sněhem. Díky typickému způsobu, jakým rys strhává svoji kořist, může zkušený pozorovatel rozpoznat, zda se skutečně jedná o kořist rysa, nebo zda zvíře usmrtil jiný predátor, případně uhynulo po střetu s automobilem či jiným způsobem.

Srnčí zvěř je nejdůležitější složkou rysí potravy. Její podíl tvoří 70–80 procent.

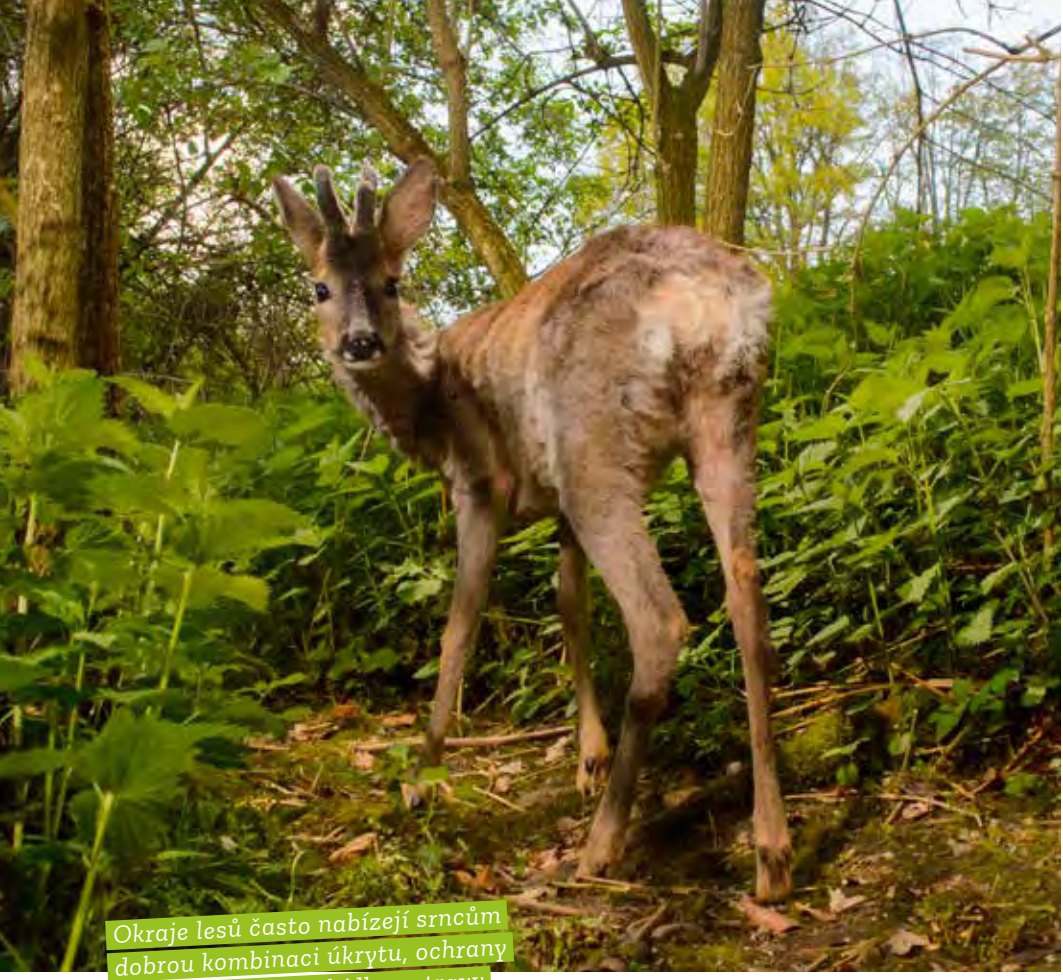
Speciál o lovu

SRNEC – RYS – MYSLIVEC: KONFLIKT ZÁJMU?

Protože je kořistí rysa často srnčí zvěř, může být rys v některých případech vnímán jako nevítaná konkurence myslivosti. Vzhledem k tomu, že je prakticky nemožné určit přesně početnost srnčí zvěře v honitbách, není také možné jednoduše zhodnotit vliv predace rysem na početní stavy srnců. Co porovnat lze, jsou přesné údaje o uskutečněných odlovech a výsledky studií o potravních nárocích rysů. Myslivci mají každoročně povinnost zastřelit určitý počet srnčí zvěře podle konkrétního plánu chovu a lovu pro danou honitbu, tento počet se obvykle udává na plochu 100 hektarů. V honitbách s dobrými podmínkami pro srnčí zvěř je ročně na 100 hektarech odloveno 5–10 i více kusů srnčí zvěře. V méně vhodných honitbách jsou to ročně 2–3 kusy.

Z množství vědeckých studií o potravní ekologii rysa vyplývá, že rysové uloví ročně celkem 0,5 až 1,5 kusu srnčí zvěře na 100 hektarů. Vždy závisí na tom, zda se v oblasti kromě rezidentního kocoura pohybuje samotná kočka, nebo kočka s koťaty a odrůstající jedinec hledající si své teritorium.

Předtím, než lidé začali v krajině prosazovat ve velkém své vlastní zájmy, žili v ní rysové a srnci společně v ekologické rovnováze. Rysové se postupně stali specialisty na lov srnců a chování srnců se zase proměňovalo tak, aby dokázali vedle rysů přežít.

Okraje lesů často nabízejí srncům dobrou kombinaci úkrytu, ochrany před počasím a nabídky potravy

Toto srovnání poukazuje na jednu věc: na méně produktivních stanovištích, kde srnčí zvěř nemá optimální podmínky a kde je její početnost nízká, může být přítomnost rysů pro myslivce citelná. O to těžší, ale důležité, je lovící rysy tolerovat. Na aktivitu rysů v honitbách není nezbytné nahlížet jako na konkurenci, ale naopak jako na partnera myslivosti v regulaci početnosti a zajištění kvality srnčí zvěře.

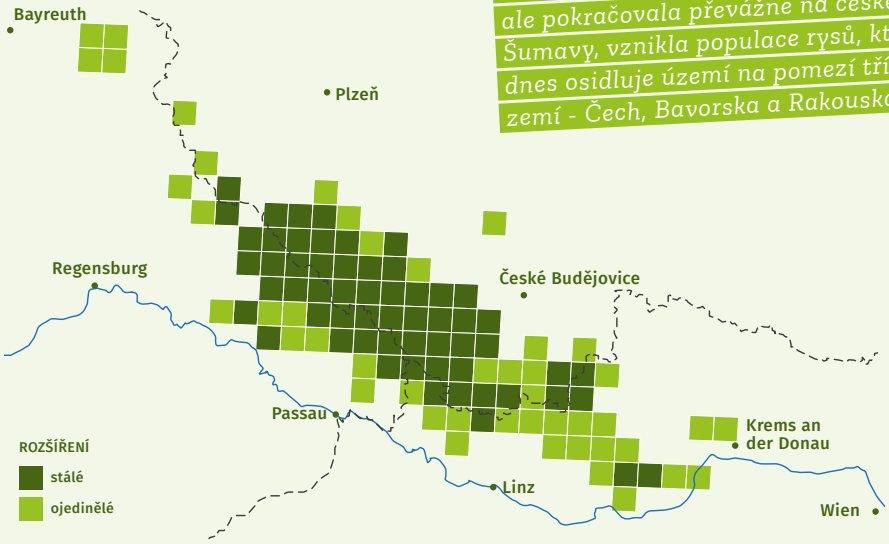
Přeměna dřívějších pralesů na kulturní zemědělskou krajinu ve 20. století mnohde způsobila značné navýšení stavů srnčí zvěře. Tento fakt spolu s novým zalesňováním pozemků pomáhá zlepšit podmínky rysům při osidlování nových teritorií.

VYHUBENÍ A NÁVRAT KOČKY SE ŠTĚTIČKAMI NA UŠÍCH

Dříve byl rys v Evropě rozšířen ve všech lesnatých oblastech. Hlavním důvodem jeho vymizení, stejně jako u vlka a medvěda, bylo pronásledování člověkem. Rys byl brán jako konkurent při lovu zvěře a jako nebezpečí pro hospodářská zvířata pasoucí se volně v lesích. Tím byl osud rysů zpečetěn. Poslední rysové byli v česko-bavorsko-rakouském pohraničí zabiti v roce 1812 (Rakousko), 1846 (Bavorsko) a 1905 (Šumava).

Skutečnost, že dnes rysové ve střední Evropě opět žijí, je výsledkem vysazení divokých jedinců zpět do původního území výskytu, tzv. reintrodukce, která v evropském kontextu začala v 70. letech ve Švýcarsku, Slovinsku, Francii a Rakousku. V této době také proběhl pokus o navrácení rysa do přírody Bavorského lesa.

Z reintrodukce, která začala v Bavorsku, ale pokračovala převážně na české straně Šumavy, vznikla populace rysů, která dnes osidluje území na pomezí tří zemí - Čech, Bavorska a Rakouska.

V letech 1982–1989 bylo na Šumavě v rámci pečlivě připraveného a projednaného projektu LYNX ve spolupráci státní ochrany přírody, lesníků i myslivců postupně vypuštěno 17 rysů. Ti pocházeli z nejbližší původní rysí populace ve slovenských Karpatech a vytvořili základ dnešní populace zasahující na území třech států.

Zpočátku rysové obsazovali území pomalu a nenápadně. Pravidelně překračovali přísně střeženou státní hranici do Bavorska i Rakouska a šířili se také v šumavském podhůří. Díky jejich velkým prostorovým nárokům však oblast zůstala rysí populací řídce osídlená. Po roce 2000 zaznamenali vědci stagnaci populace a další šíření nepokračovalo ani při dostatku vhodných stanovišť. Populace jakoby pulzovala, po každém zvýšení následoval pokles. Odhad velikosti populace se tehdy pohyboval mezi 50 a 120 zvířaty. Což zůstalo dodnes. Ale proč?

Hlavním důvodem, proč se velikost rysí populace pohybuje střídavě nahoru a dolů byl a je nelegální lov - pytláctví, kterým rysové různou měrou trpěli vždy. Nelegální zabíjení rysů představuje největší nebezpečí pro všechny současné středoevropské rysí populace.

Již více než 30 let žije rys v přeshraničním regionu Čech, Bavorska a Rakouska. Dlouhodobá životaschopnost této malé rysí populace však není zdaleka zajištěna.

PŘÍČINY OHROŽENÍ DETAILNĚ

Zjištění, že nejhorším nepřítelem rysa je člověk, není nové a platí i pro mnoho dalších ohrožených volně žijících živočichů. Hrozbou číslo jedna je nelegální lov, trávení a kladení pastí. Prokázáno to bylo i výzkumem českých vědců, kteří v letech 1989 až 2001 prozkoumali celkem 51 lebek nelegálně ulovených rysů. Takové přímé důkazy jsou však velmi vzácné. V Rakousku bylo pytláctví prokázáno „pouze" v pěti případech, v Bavorsku v sedmi. O většině případů upytlačených zvířat nemáme žádné důkazy.

Dvě řešení, jak omezit nelegální aktivity v příhraničním regionu

1. POSÍLENÍ KONTROL

Policie a úřady jsou povinny zasahovat proti kriminální činnosti. Měly by zintenzivnit kontrolní činnost, zefektivnit vyšetřování a zvýšit množství trestní stíhání včetně povědomí o nich. Cílem je zamezit páchání trestných skutků tak, aby k nelegálnímu zabíjení vůbec nedocházelo. Povědomí o problematice kriminality páchané na volně žijících živočiších postupně vzrůstá, neodpovídá však zatím naléhavosti situace.

2. DOSAŽENÍ ROVNOVÁHY

Je třeba podpořit vnímání rysa jako přirozeného obyvatele našich lesů. Ve zdravém lese stavy zvěře umožňují přirozený růst mladým stromům a keřům. Rys by měl být myslivci vnímán jako spolupracovník při péči o zvěř, který loví především oslabenou nebo málo obezřetnou kořist. Rys i myslivci by měli společně udržovat stavy srnčí zvěře na takové úrovni, aby lesním hospodářům nevznikaly nadměrné škody na mladých stromcích a les se mohl sám obnovovat. Tomu by měly napomoci vhodné legislativní podmínky.

RYSŮM NA STOPĚ

Hlavním cílem monitoringu volně žijících zvířat je sledování jejich stavu a početnosti. Důležitým ukazatelem je také rozšíření druhu, které říká, kde se daný druh vyskytuje a kde nikoli. Jak ale zjistit přítomnost skrytě žijících lesních druhů, jejichž zástupcem je rys ostrovid?

Rysové mají velká teritoria, pohybují se na dlouhé vzdálenosti a aktivní jsou převážně za soumraku. Kromě toho jsou v lese díky skvrnité srsti dobře maskovaní a téměř neviditelní. Stručně řečeno: je těžké s dostatečnou jistotou určit, zda se rys v nějakém území vyskytuje nebo ne.

Nejjednodušší je prostě počkat, až se někdo s rysem náhodně setká, najde otisky tlap ve sněhu nebo narazí na jiné důkazy jeho přítomnosti. Tento tzv. pasivní monitoring se často používá v případech, kdy je třeba zjistit výskyt určitých druhů volně žijících živočichů ve velkých oblastech nebo dokonce celých státech. Tato metoda zjistí, zda rys v oblasti je, či nikoliv, ale nic neřekne o počtu jedinců ani jiných parametrech jeho populace.

Fotopast díky pohybovému čidlu zachytí každý pohyb před objektivem – průchod zvířete, člověka nebo třeba pohyb listí ve větru.

Výzkumníci instalují fotopasti k monitoringu rysa na vhodné stromy asi půl metru nad zemí.

Jako nejvhodnější metoda pro zjištění výskytu rysů a velikosti jejich populace se v posledních letech osvědčilo používání tzv. fotopastí. Jsou to fotoaparáty, které jsou vybaveny čidlem pohybu a které se tak automaticky sepnou, jakmile zaznamenají pohyb „objektu" – například když projde rys.

Monitoring fotopastmi lze provádět různě v závislosti na tom, co chceme zjistit. Přístup se liší, chceme-li určit hustotu populace, tedy kolik rysů se vyskytuje na jednotku plochy, stanovit velikost populace nebo získávat údaje o rysích rodinách a počtu mláďat. Pokud jsou fotopasti instalovány na dostatečně velké oblasti výskytu rysa, lze sledovat přesuny mladých jedinců, kteří si hledají svá teritoria. V ideálním případě by pro tento účel měly být fotopasti umístěny na celém území výskytu dané populace. To je však velmi drahé a jen zřídka možné. V pohraničním regionu České republiky, Německa a Rakouska se však díky různým projektům a spoustě dobrovolníků podařilo rozmístit fotopasti na většinu území s výskytem rysa a monitoring zde probíhá celoročně.

Díky monitoringu byly shromážděny velmi cenné údaje o přeshraniční rysí populaci. Kromě rozšíření a velikosti populace jsou důležité také zdravotní a genetické údaje. Reintrodukované rysí populace ve střední Evropě totiž obvykle pocházejí z několika málo zvířat, proto je monitorování genetické variability obzvláště důležité. Příbuzenské křížení, tzv. inbreeding, genetickou variabilitu snižuje, a to může vést ke zvýšené náchylnosti na onemocnění, oslabení imunity a v nejhorším případě i ohrožení existence celé populace. Pokud by byly zjištěny známky inbreedingu, je třeba začít uvažovat o dalším vypouštění nových jedinců z jiných, pokud možno původních rysích populací.

Výstupy rysího monitoringu jsou rozmanité. Data z něj jsou základem při rozhodování o péči o populaci rysa, a tím i pro zachování tohoto druhu. Zároveň je monitoring také zákonným závazkem. Ohrožené a přísně chráněné druhy jako je rys ostrovid musí být sledovány a stav jejich populace pravidelně vyhodnocován a hlášen všemi členskými státy EU.

Přeshraniční spolupráce je důležitá

Podle směrnice EU o stanovištích musí být stav rysí populace dokumentován a vyhodnocován. Kromě toho musí každá země předložit zprávu o dopadu provedených opatření na stav populace.

Údaje shromážděné rysím monitoringem jsou základem pro rozhodnutí o ochraně a péči o populaci rysa. Musí být zaznamenávány následující parametry:

- ***rozšíření a výskyt***
- ***počet zvířat***
- ***změny v populaci***
- ***zdraví zvířat (např. zvýšené napadení parazity nebo jiné příznaky oslabené imunity)***
- ***genetická variabilita populace (např. známky genetického ochuzení nebo inbreedingu)***

Individuální rozlišení rysů pomocí snímků z fotopastí umožňuje stanovení klíčových parametrů rysí populace, například je možné sledovat míru přežívání mláďat nebo odhalit dálkové migrace mladých jedinců.

Při monitoringu pomocí fotopastí se využívá individuální vzorec kresby na srsti jednotlivých rysů. Uspořádání a velikost tmavě hnědých skvrn činí srst každého rysa jedinečnou. Rysy je tak možné rozlišit - a tedy i počítat.

Jelikož kresba není na levém a pravém boku zvířete stejná, považují se rysové za identifikované pouze v případě, když byli vyfoceni aspoň jednou z obou stran. Z tohoto důvodu jsou na sledovaných stanovištích obvykle instalovány dvě fotopasti proti sobě tak, aby zaznamenaly fotku z pravé i levé strany.

Porovnáním velikosti a uspořádání skvrn na rysí srsti lze určit, zda se jedná o stejného jedince nebo ne. Žlutě jsou označeny tři místa na srsti, která jsou identická. Skvrnění se nesmí lišit v žádném detailu. A tak víme, že na všech fotografiích je stejný rys.

OCHRANA RYSA – MEZINÁRODNÍ ÚKOL

Rysové, stejně jako další velcí predátoři, hrají důležitou roli ve vztazích v přírodě, jsou součástí biologické rozmanitosti kolem nás. Díky nim je příroda harmoničtější, komplexnější a naše lesy divočejší.

Abychom zajistili jejich dlouhodobé přežití, musíme v Evropě propojit oblasti výskytu různých rysích populací. Největší překážky infrastruktury pomáhají překonat takzvané zelené mosty, které zvířatům umožňují bezpečně přejít dálnice a silnice. Na zvláště ohrožených místech pomáhá střety se zvěří redukovat, či jim dokonce zamezit omezení rychlosti na silnici a další opatření. V zemědělské krajině jsou důležitým prvkem i koridory a remízky porostlé stromy a keři, ve kterých se mohou zvířata skrýt a skrz ně překonat otevřenou krajinu.

Ochrana rysů vyžaduje nadnárodní strategii, která zabrání také jejich nelegálnímu pronásledování a vyvolá nutný dialog mezi všemi zúčastněnými stranami. V případech prokázaného pytláctví pak musí být pachatelé potrestáni a v tomto směru musí fungovat i osvěta.

Budoucnost rysů je v našich rukách.

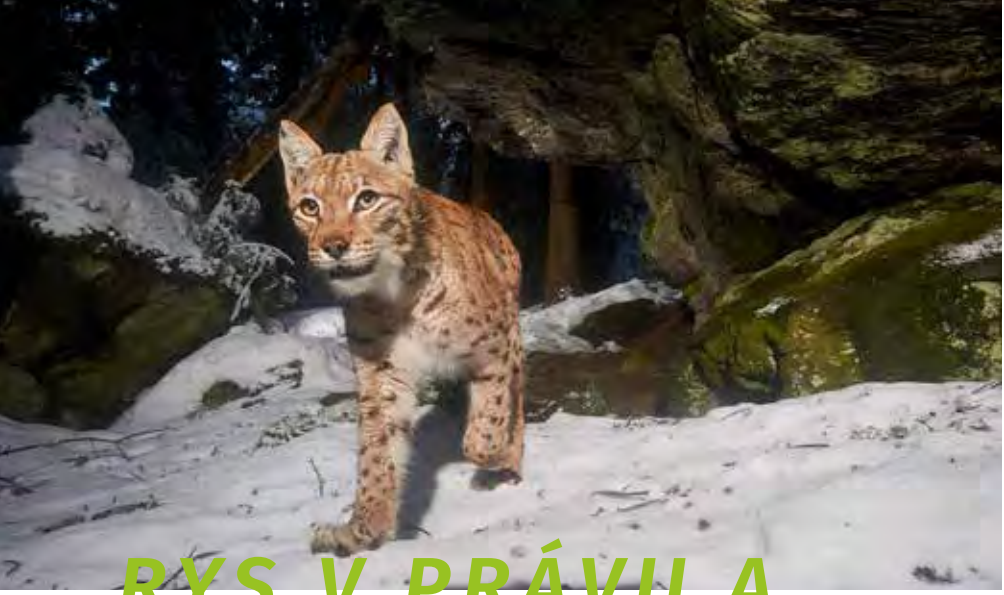

Rysové si místo mezi námi zaslouží.
Potřebují k tomu ale naši pomoc.

Ačkoliv je oblast obývaná česko-bavorsko-rakouskou populací obrovská, kvůli značným prostorovým nárokům rysa na domov se sem vejde málo jedinců na to, aby populace dokázala sama o sobě dlouhodobě přežívat. Proto je nutně potřeba propojení s jinými evropskými rysími regiony. To by také zabránilo problémům s příbuzenským křížením. Obzvláště důležité je propojení přes moravská pohoří do slovenských Karpat, odkud pochází předci „šumavských“ rysů.

Klíčem k přežití největšího evropského druhu koček je propojení různých rysích populací ve středoevropském prostoru.

RYS V PRÁVU A ZÁKONECH

EVROPSKY CHRÁNĚNÝ DRUH

Rys ostrovid patří mezi druhy chráněné mezinárodními úmluvami (např. Bernská a CITES) a v rámci EU legislativy je chráněn jako druh evropského významu tzv. Směrnicí o stanovištích. Pro ochranu takto významných druhů musí být členskými státy vyhlášena zvláštní území chránící místa s nejvhodnějšími biotopy a největším výskytem daného druhu – evropsky významné lokality (EVL). Každých šest let jsou členské státy EU povinny vypracovat národní zprávu o stavu ochrany živočišných a rostlinných druhů uvedených ve Směrnici o stanovištích. V národních zprávách o stanovištích za období 2013–2018 byl stav ochrany rysa v ČR hodnocen jako špatný, stejně jako v Bavorsku a Rakousku.

PRÁVNÍ SITUACE V ČESKU

V České republice je rys ostrovid chráněn zákonem o ochraně přírody a krajiny a příslušnou prováděcí vyhláškou je řazen mezi „silně ohrožené" druhy. Zmíněná legislativa zakazuje chráněná zvířata chytat, chovat v zajetí, zraňovat, nebo zabíjet. Kromě toho je také chráněno prostředí, ve kterém tito živočichové žijí. Podle zákona o myslivosti je rys celoročně hájenou zvěří. Nerespektování těchto podmínek může být klasifikováno i jako trestný čin pytláctví, resp. nedovoleného nakládání s ohroženými druhy, a v současné době je možné jej stíhat na základě trestního zákona. Nelegální zabití může být podle trestního zákoníku potrestáno trestem odnětí svobody až na pět let, v případě organizovaných skupin až na osm.

3LYNX – PROJEKT MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

V posledních desetiletích se různé soukromé, vládní i nevládní organizace zasloužily o ochranu a přežití rysa v přeshraničním regionu Čech, Bavorska a Horního i Dolního Rakouska. Tyto iniciativy byly z velké části místní nebo regionální a fungovaly uvnitř státních hranic. Pro koordinaci úsilí o ochranu byla naléhavě zapotřebí mezinárodní spolupráce. Vzhledem k tomu, že základem všech dalších rozhodnutí a opatření jsou robustní data z monitoringu, byla zvláštní pozornost věnována harmonizaci sběru a vyhodnocování údajů. Dlouhodobější spolupráce na monitoringu rysa již fungovala mezi národními parky Šumava a Bavorský les. V roce 2013 byl zahájen první česko-bavorský projekt, na kterém spolupracovaly státní úřady i nevládní organizace a pokrýval větší území než jen národní parky. K vyhodnocení. stavu celé populace ale bylo potřeba rozšířit monitoring v Čechách a zahrnout i Rakousko. Podařilo se to díky projektu Interreg CE 3Lynx, který byl zahájen v roce 2017. Projekt se snaží upevňovat a rozšiřovat nadnárodní spolupráci a postoupit o krok dále ve standardizovaném monitoringu rysí populace. Hlavním cílem projektu 3Lynx je vytvoření přeshraniční strategie ochrany česko-bavorsko-rakouské populace rysa. Společný přístup k ochraně rysa musí brát v úvahu různá právní a administrativní specifika jednotlivých zemí. To není snadný úkol. Jako první napříč populacemi jdoucí strategie na ochranu velkých šelem ve střední Evropě může být vzorem pro mnoho dalších zemí, které jsou domovem přeshraničních populací rysa, vlka nebo medvěda. Tato strategie ochrany je prvním, ale nesmírně důležitým krokem na cestě k zajištění dlouhodobě životaschopné populace rysů v srdci Evropy.

Aby bylo možné získané zkušenosti sdílet, byly do projektu zapojeny i organizace zabývající se ochranou velkých šelem v severní Itálii a v Dinárském krasu.

Hravé kočkování patří k dospívání mladých rysů.

DALŠÍ INFORMACE

3Lynx projekt – www.3lynx.eu
Ministerstvo životního prostředí České republiky
Vršovická 1442/65
100 10 Praha

Správa Národního parku Šumava
1. máje 260
385 01 Vimperk

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
Kaplanova 1931/1
148 00 Praha 11

Alka Wildlife o. p. s.
Lidéřovice 62
380 01 Peč

PUBLIKAČNÍ ÚDAJE

Brožura Seznamte se s rysem
Text a koncept originálu: *Sybille Wölfl*
Překlad a adaptace z německého originálu Aufpassen auf den Luchs (2019): *Pavel Bečka, Simona Poláková, Elisa Belotti, Josefa Volfová, Jana Zmeškalová, Anežka Bušková*
Koordinace: *Barbara Scholtysik, Anežka Bušková*
Redakce: *Thomas Köberich*
Zpracování: *Romy Glende | kromativ.de*
Vydalo: *Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 1442/65, 100 10 Praha 10, www.mzp.cz*
V.i.S.d.P. *Moritz Klose (WWF)*
© Ministerstvo životního prostředí
Fotografie: *© Jaroslav Červený (16); © Ralph Frank (10–11, 15); © Robert Günther/WWF (7); © Julius Kramer/fokusnatur.de (Cover, 2–3, 4, 9, 13, 17, 22, 24, 26–27). Na všech fotografiích od Juliuse Kramera jsou volně žijící rysi; © Markus Schwaiger (18, 20); © Sybille Wölfl/Luchs Bayern e.V. (5, 8, 21)*
ISBN: *978-80-7212-645-3*
Vydání: *duben 2020*
Publikace neprošla jazykovou korekturou.
Publikaci připravil a graficky navrhl Moritz Klose (WWF DE, Reinhardtstr. 18, 10117 Berlin)
Publikace vyšla v nákladu 1000 kusů

Tato brožura byla vytvořena v rámci nadnárodního projektu CE 1001 3Lynx s finanční podporou Evropské unie a Ministerstva životního prostředí.

Interreg CENTRAL EUROPE
3Lynx
European Union
European Regional Development Fund

Ministerstvo životního prostředí

Vydání: duben 2020